

УДК 001.3

О.І. АМОША, Ю.С. ЗАЛОЗНОВА

Інститут економіки промисловості Національної академії наук України
вул. Університетська, 77, Донецьк, 83048, Україна

АКАДЕМІЧНІ СЛУХАННЯ З ПРОБЛЕМ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ

З лютого 2013 р. в Інституті економіки промисловості НАН України відбулося перше засідання академічних слухань з проблем промислового розвитку «Розвиток вугільної промисловості України: згортати не резонно розвивати». Організаторами слухань виступили Інститут економіки промисловості НАН України та Навчально-науковий інститут економіки промислового розвитку НАН і МОН України. У заході взяли участь науковці з Національної академії наук України, представники промисловості та громадських організацій.

Академічні слухання з питань промисловості — нова форма спільного мислетворення, спрямованого на пошук рішень найактуальніших проблем сьогодення. В основу таких зібрань покладено аксіому, що академіки не заангажовані ані владою, ані бізнесом, здатні бути об'єктивними і мудрими, звичні до вирішення найскладніших завдань. Їхні рекомендації адресовано відповідним органам державної влади, щоб допомогти їм у виробленні правильних рішень.

13 лютого 2013 р. у Донецьку в приміщенні Інституту економіки промисловості НАН України відбулося перше засідання академічних слухань з проблем промислового розвитку «Розвиток вугільної промисловості України: згортати не резонно розвивати». Організаторами заходу стали Інститут економіки промисловості НАН України та Навчально-науковий інститут економіки промислового розвитку НАН і МОН України.

Співголовами перших академічних слухань були академіки НАН України В.М. Геєць і О.І. Амоша, а також професор Ю.Л. Звягіль-

Президія Наукової ради академічних слухань

ський. До Президії Наукової ради увійшли академіки НАН України А.Ф. Булат, В.П. Вишневський, В.К. Мамутов, А.Ф. Попов, В.П. Шевченко і чл.-кор. НАН України О.А. Мінаєв.

Зі вступним словом до учасників слухань звернувся директор Інституту економіки промисловості НАН України академік НАН України **О.І. Амоша**. Потім слово взяв депутат Верховної Ради України професор **Ю.Л. Звягільський**. Його промова була емоційною й іноді різкою. Так, видобування вугілля нелегальними копанками він визначив як злочин державного рівня, розкрадання в особливо великих розмірах. «*Кто-то этот*

Професор Ю.Л. Звягільський

Академік НАН України В.М. Геєць

Академік НАН України В.П. Шевченко

уголь вивозит, не на тачках, а в вагонах по государственной железной дороге, — висловив своє обурення Ю.Л. Звягільський, — хто-то реалізує, хто-то купує і використовує як полноценний енергоносітель, а легальний уголь не має сбыта».

Депутат висловив надію, що академічні слухання привернуть увагу органів влади до необхідності вжити екстрених заходів, оскільки галузь гине, копанки та імпорту руйнують внутрішній ринок вугілля. Тому, на думку відомого в країні «вугільного генерала», нині є два найважливіших завдання: відновити галузь завдяки модернізації наявного шахтного фонду й будівництву нових шахт та із застосуванням усіх легітимних засобів захистити вугільну промисловість від зовнішньої експансії. Особливий наголос Ю.Л. Звягільський зробив на тому, що вугледобування в Україні потрібно активно розвивати.

Академік **В.М. Геєць** зазначив, що нинішній форум є певною відповіддю на доручення віце-прем'єр-міністра Юрія Бойка щодо розвитку співпраці академічних установ і промисловості, їх інтеграції. Уряд усвідомлює, що без реіндустріалізації неможливе саме існування України. Тому вперше за останні 20 років промислової політики спрямовано на нарощування індустріального потенціалу макроекономіки і, відповідно, на зростання споживання, тобто відмову від хибної практики будь-якою ціною підтримувати наявний рівень споживання.

Слід підкреслити, що наші зв'язки із зовнішнім світом майже завжди складаються не на нашу користь. Україна імпортує велику кількість товарів інвестиційного призначення, і можливість їх вітчизняного виробництва навіть не розглядається. Ситуація з південнокорейським залізничним обладнанням до Євро-2012 є типовою.

Академік В.М. Геєць не став торкатися вугільної промисловості, а провів паралель із суднобудуванням: якщо сьогодні вкласти кошти в сучасні корабельні проекти, то тільки через 5 років можна сподіватися на отримання конкурентоспроможної продукції.

І це при тому, що ми маємо технічно розвинуену галузь, фахівців, досвід тощо.

Однак є й позитивні приклади. За результатами досліджень, проведених на 700 підприємствах, що виробляють промислову продукцію, попри низьку інноваційну активність (10–12%), практично в кожному виді діяльності виявилися виробники продукції інноваційного рівня. Вони і мають бути точками росту. Тому важливо, щоб економісти й інженери працювали спільно і визначилися зі спрямуванням коштів та зусиль на просування вперед, адже без інноваційного розвитку ми перетворимося на країну, суцільно залежну від інших держав, і не обов'язково європейських. Нині на українських ринках китайські машинобудівники вже витісняють навіть німецьких.

Перехід до нової політики необхідно здійснити в першій половині 2013 р., щоб новий уряд мав можливість закласти основи відповідного розвитку, адже в економічній політиці багато що залежить від політичних циклів. Виборча кампанія загальмує цей процес, тому потрібно квапитися. Важливо визначити рішення, які має ухвалити уряд для запуску фінансових механізмів. Гроші в країні є і багато. Проблема в їх легалізації й залученні для вирішення актуальних завдань, оскільки уряд таких ресурсів не має.

Академік **В.П. Шевченко** продовжив думку В.М. Гейця і згадав досвід Донецького наукового центру, де існував, за його висловом, «трикутник з рівними правами» на кшталт відомого з геометрії рівностороннього трикутника, тобто союз науки, промисловості і влади. Без третього компонента всі зусилля, говорячи фігурально, перетворюються на балачки. Справжній рух до майбутнього без такої потужної спайки неможливий. Сьогодні трикутник перетворився на лінію — бракує адміністративних ресурсів.

Далі учасники слухань перейшли до обговорення основних доповідей, повні тексти яких було заздалегідь оприлюднено на офіційному сайті ІЕП НАН України.

Доктор економічних наук **Ю.С. Залознова** довела до відома аудиторії основні тези

Доктор економічних наук Ю.С. Залознова

спільної з проф. Ю.Л. Звягільським доповіді «Про необхідність широкої модернізації вугільної промисловості України». У нинішній ситуації, навіть за наявності коштів, можна банально не знайти на ринках потрібного обсягу вугілля. Діє так званий китайський фактор: перетворення експортера світового рівня на нетто-імпортера завдало подвійного удару світовим ринкам вугілля, що особливо відчутно в періоди економічних бумів.

Економічні підйоми створюють проблеми у споживачів вугілля через дефіцит продукції, економічні спади — у виробників через її профіцит, коли простоюють виробничі фонди навіть цілих галузей. Наприклад, зараз вугільна промисловість США опинилася у важкому стані: деякі компанії змушені залишити ринок, інші — зменшити обсяги виробництва й чекати на зміну ситуації.

Ю.С. Залознова підкреслила, що світова торгівля вугіллям не перевищує 15% від його загального видобутку, ринки перебувають під контролем 8–10 транснаціональних корпорацій, можливостей яких достатньо для скупки всіх шахт державного сектора України, тим паче, що держава готова віддати їх за символічну винагороду. Нині така експансія неактуальна через нерозвиненість портової інфраструктури, але згодом може скластися ситуація, подібна до недиверсифікованого імпорту природного газу. Зарубіжні вугільні сектори, тобто шахти,

Кандидат економічних наук Л.Л. Стариченко

придбані за кордоном, є сильним маркетинговим ходом, проте досить було статися вибуху на російській шахті «Распадская», як уряд РФ ввів обмеження на експорт коксівного вугілля. Тому зарубіжні сектори мають доповнювати вітчизняні, але не підміняти їх.

Україна може забезпечити потреби у вугіллі власними силами, однак для цього потрібна широка модернізація. Досвід шахти ім. О.Ф. Засядька свідчить, що навіть у складних гірничих умовах вуглевидобуток може бути прибутковим, необхідні лише сучасні технології і відповідна техніка, достатні інвестиції та дисципліна. Для розвитку вугільної промисловості України ефективним є державно-приватне партнерство. Держава має підтримувати капітальні проекти на приватних шахтах, бізнес — інвестувати в модернізацію шахт державного сектора.

Одним із засобів подолання вугільного профіциту доповідач вважає створення російсько-українського синдикату, призначеного для просування вугільної суміші на міжнародні ринки. Українське вугілля містить багато сірки, а в російському її вміст низький, проте російські компанії втрачають значну частку доходу через транспортування — на відміну від великих австралійських і американських експортерів росіяни мають довге залізничне плече. Співпраця з українськими вугільними виробниками дозволить їм зменшити витрати на доставку вугілля до порту. Ми маємо ще дореволю-

ційний досвід діяльності вугільних синдикатів, зокрема такого, як «Продуголь».

Ю.С. Залознова навела також можливі технічні й технологічні варіанти підвищення ефективності вуглевидобувних підприємств.

Далі місце за трибуною зайняв кандидат економічних наук **Л.Л. Стариченко** з доповіддю «Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України», підготовленою у співавторстві з академіком О.І. Амошею і к.т.н. Д.Ю. Череватським.

Жодна країна не нарощує збитковий вуглевидобуток. Головними ознаками сучасного вуглевидобування у світі є роздержавлення вуглевидобувних підприємств, концентрація капіталів, інтернаціоналізація вугільного виробництва з формуванням іноземних і зарубіжних секторів, інтеграція виробників і споживачів вугільної продукції. При цьому поняття енергетичної незалежності та енергетичної безпеки країн не ототожнюються. За доволі високого рівня залежності багатьох країн від імпорту енергоносіїв, у тому числі вугілля, енергетичної безпеки досягають передусім диверсифікацією джерел постачання.

В Україні недержавний сектор вугільної промисловості розвивається в руслі світових тенденцій і завдяки сприятливішим природним умовам, своєчасному інвестуванню, вищому рівню менеджменту, хоча й поступається провідним вугільним галузям світу, є рентабельним і перспективним. Державний же сектор збитковий, обтяжений великими боргами, і його стан слід оцінювати як кризовий. Організаційна структура, методи господарювання й управління в секторі застарілі, з елементами планово-розподільної економіки. Чинна система державної фінансової підтримки підприємств державного сектора неефективна. Вона не задовольняє потреб усіх підприємств, а механізм її надання блокує стимули до високопродуктивної роботи і підживлює утриманську психологію. Сектор потребує кардинальної реструктуризації і реформування.

Нинішній потенціал рентабельного вуглевидобування в Україні, за умов належного інвестиційного забезпечення, становить

близько 90 млн т на рік, але невисока якість (передусім щодо вмісту сірки) значної частини покладів вітчизняного вугілля може внести істотну поправку в цю оцінку. У перспективі потенціал галузі можна збільшити завдяки відродженню рентабельного видобування бурого вугілля разом із будівництвом відповідних енергоблоків теплових електростанцій.

На думку авторів доповіді, вітчизняна вугільна промисловість може стати певним гарантом енергетичної безпеки країни, однак, зважаючи на її стан і потенціал, вона не може бути домінуючим постачальником енергоресурсів. Ідея енергетичної автаркії з орієнтацією на вітчизняне вугілля не відповідає ані сучасним тенденціям глобалізації світового господарства, ані засадам сталого розвитку.

Слід визнати необхідність імпорту певних обсягів вугільної продукції з диверсифікацією джерел надходжень і орієнтацією переважно на зарубіжні вугледобувні підприємства, що належать українським корпораціям. Захист від надмірного імпорту має здійснюватися за правилами Світової організації торгівлі, імплементованими у правову базу України.

Домінантою державної політики стосовно вугільної промисловості загалом має бути підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, а не екстенсивне збільшення обсягів збиткового виробництва. Подальший розвиток галузі залежить від вирішення двох глобальних завдань — техніко-технологічної модернізації галузі та її реформування, зокрема реструктуризації відповідно до ринкових умов господарювання. Зважаючи на випереджальну стратегію, слід розробити довгострокову програму інноваційного розвитку галузі на основі державно-приватного партнерства зі створенням інноваційних, у тому числі венчурних, фондів з пайовою участю держави й бізнесу.

Прийнята в 2010 р. Програма реформ у вугільній промисловості містить потрібні для цього заходи, однак передбачає малореальні терміни їх здійснення і вимагає коригування, конкретизації та доповнення.

Немає підстав розраховувати на швидку приватизацію перспективних шахт чи на швидке закриття безперспективних. Доцільно орієнтуватися на тривале (мінімум 10–15 років замість передбачених Програмою 4–6) існування збиткових шахт і шахт державного сектора. Тому основною ідеєю реформування галузі потрібно визнати створення конкурентного ринкового середовища і в приватному, і в державному секторах. Першочерговим заходом слід вважати побіжно згадану в Програмі корпоратизацію державного сектора, що разом з удосконаленням системи державного субсидування й лібералізацією вугільного ринку має «занурити» сектор у ринкові умови, підвищити економічну самостійність і відповідальність державних підприємств.

Ключове для державного сектора питання вдосконалення системи державного субсидування вугледобувних підприємств (що в Програмі взагалі не згадується) має бути вирішене законодавчо, з урахуванням норм СОТ та ЄС, що створить стимули для ефективного використання бюджетних коштів. У проекті відповідного закону, розробленому Інститутом економіки промисловості НАН України, передбачено гнучку і водночас стимулювальну систему державної підтримки вугледобувних підприємств у вигляді: поточних дотацій (за ставками, встановленими на 5 років); капітальних дотацій на просте відтворення виробничих потужностей (у разі нестачі амортизаційних коштів); субсидій на розвиток (за конкурсом, за умови зниження або скасування дотацій); субвенцій на виняткові (тимчасові, ексклюзивні) витрати; оперативної фінансової допомоги (в разі непередбачених обставин). Законопроект пройшов апробацію в ряді міністерств і потребує пришвидшення його прийняття.

Лібералізація національного вугільного ринку має відбуватися шляхом переходу до укладання прямих контрактів між виробниками і споживачами вугільної продукції та впровадження біржової (аукціонної) торгівлі вугіллям. Необхідно поступово (а не форсовано,

Професор Б.А. Грядущий

Кандидат економічних наук А.Р. Вовченко

як впливає з Програми), проте неухильно виводити з експлуатації, переважно консервувати, глибокозбиткові шахти, що опинилися за межами визначених обсягів державного субсидування, створивши конкуренцію між такими шахтами за право на існування.

У доприватизаційний період доцільно сприяти поширенню практики спільної експлуатації вугільних родовищ державними і приватними підприємствами, спираючись на накопичений позитивний досвід та методичні розробки, виконані Інститутом економіки промисловості НАН України.

На сьогодні створено необхідне законодавство щодо приватизації, а також передавання в оренду чи концесію державних вугледобувних підприємств. Ці процеси мають здійснюватися не миттєво, а в міру попиту з боку потенційних інвесторів з одночасним удосконаленням нормативно-правової бази. Зокрема, щоб не блокувати приватизацію занедбаних збиткових шахт, слід повернутися до питання щодо тимчасового дотування таких підприємств у післяприватизаційний період, як це передбачено для орендарів і концесіонерів.

Належну увагу потрібно приділити вдосконаленню соціально-трудова відносин, насамперед оплаті шахтарської праці (про що в Програмі не згадується). Зокрема, варто відмовлятися від «потогінних» систем оплати з надмірною диференціацією заробітків, зміщуючи акценти у стимулюванні з

інтенсифікації праці на інтенсифікацію виробництва, підвищуючи стабільність і гарантованість заробітної плати, звужуючи діапазон її коливань. Доцільно перейти у високо механізованих вибоях від відрядної до комбінованої, а згодом до погодинної оплати з переорієнтацією премій від стимулювання перевиконання планів виробництва до стимулювання планового підвищення навантаження на вибої, обов'язково враховуючи показники охорони праці.

Об'єктивно досягнення беззбитковості вугільної промисловості потребує не лише масштабного виведення з експлуатації збиткових шахт, а й значного підвищення продуктивності праці, а отже, певного скорочення персоналу на залишених в експлуатації шахтах. Тому потрібно створювати, використовуючи зарубіжний досвід, гнучку систему соціального захисту працівників, що вивільняються в разі закриття шахт чи модернізації та реорганізації підприємств.

Після доповіді Л.Л. Стариченка виникла нетривала, проте гостра дискусія. Зокрема, академік В.К. Мамутов зауважив, що заходи, які пропонує доповідач, вже були вжиті протягом останніх 20 років і призвели до глибокої кризи галузі. На це Л.Л. Стариченко відповів, що державна політика щодо галузі не була цілісною і послідовною. Намагання «підтримувати на плаву» всі діючі шахти за браком коштів спричинювало деградацію шахт і водночас збільшення обсягів їх дотування.

Професор Ю.В. Макогон

Професор С.С. Аптекaр

Деякі члени Президії Наукової ради слухань помітили в матеріалах доповіді заклик до реструктуризації шахтного фонду за англійським зразком. Доповідач, поділяючи ідею закриття збиткових шахт, наголосив на потребі зберегти здорове ядро галузі, а відсікти лише безперспективну її частину, що поглинає лівову частку державних субсидій. В обміні думками взяли участь також Ю.Л. Звягільський, Б.А. Грядущий, В.М. Геєць.

Далі настала черга виступів експертів. Представник галузевої науки професор **Б.А. Грядущий**, керівник ДонВУГІ та ІГМ ім. М.М. Федорова, наголосив на необхідності передусім розробити баланс виробництва і споживання енергетичного й коксівного вугілля, оскільки стратегічні плани держави спрямовано на нарощування видобутку, а підприємства дедалі більше потерпають від профіциту. Нині йдеться про 12 млн т «зайвого» вугілля на рік.

Масштабне будівництво шахт неможливе, для цього немає навіть достатньої кількості шахтобудівних установ. Вихід — у модернізації шахт, що існують. Однак і такі проекти є проблематичними, оскільки їх реалізація потребує значних коштів і часу.

Радник міністра енергетики та вугільної промисловості України з проблем Центрального району Донбасу к.е.н. **А.Р. Вовченко** головною тезою визначив зв'язок між розвитком вугільного виробництва в регіонах та наявністю робочих місць в інших галузях

і містах, де розташовані шахти. За його даними, на одного вибійника припадає 50 осіб. Так, під час будівництва нового ствола на шахті «Красноармійська-Західна» № 1 було задіяно 37 підрядних організацій і 6000 працівників, без урахування зайнятих у металургійній промисловості, автомобілістів, робітників будівельної індустрії тощо.

Закриття шахт у Центральному районі Донбасу дуже негативно позначилося на стані регіону. Вирішуючи проблеми розвитку вугільної промисловості, слід орієнтуватися на потреби людей і держави, а не на меркантильні інтереси компаній. Проте держава має створювати умови для того, щоб бізнес був зацікавлений у розвитку вугільного виробництва. Питання потрібно вирішувати через технічне переоснащення.

Черговий експерт, професор **Ю.В. Макогон**, основну увагу приділив досягненням вітчизняних машинобудівних компаній — виробників шахтного устаткування. Заводи постійно підвищують технічний рівень своєї продукції, але нова техніка все частіше не знаходить попиту в Україні, що зумовлює пошук споживачів за кордоном. Для ефективності машинобудування, впевнений Ю.В. Макогон, потрібно розвивати вугільну промисловість.

Ю.Л. Звягільський під час виступу Ю.В. Макогона вставив репліку про ціни, за якими Ясинуватський машзавод реалізує свої прохідницькі комбайни вітчизняним шахтарям.

Професор А.Г. Старовойт

Кандидат технічних наук В.К. Щипачов

Їхні ціни для своїх вищі, ніж для закордонних споживачів. Є також проблеми з надійністю машин. На думку Ю.Л. Звягільського, цими питаннями слід зайнятися Антимонопольному комітету.

Відомий економіст, фахівець із проблем чорної металургії професор **С.С. Аптекарь** застеріг проти вузькогалузевого підходу до розгляду проблем. На думку експерта, неприпустимо виокремлювати галузь із контексту національної економіки навіть для виконання аналізу. Слід розглядати цілісний комплекс, який об'єднує вугільну, металургійну, електрогенерувальну промисловість, тобто виробників і споживачів вугільної продукції.

Ідею професора С.С. Аптекаря підтримав фахівець із коксохімії професор **А.Г. Старовойт**. Він м'яко відхилив звинувачення Ю.Л. Звягільського щодо участі коксохіміків у створенні профіциту вугілля. Проблема в тому, що металурги прагнуть підвищити ефективність доменного виробництва, для чого їм потрібно зменшити споживання коксу. Таке можливо в разі використання технологій пило-вугільного вдування і коксу підвищеної якості, який не можна виготовити з вітчизняного вугілля, що має високий вміст сірки й золи. Крім того, українські вугільні підприємства пропонують позапланову продукцію, про яку на початку року не було домовленостей з коксохімічними компаніями. Коксохіміки знаходяться між мо-

лотом і ковадлом — вуглярами й металургами, інтереси яких не завжди збігаються. Слід шукати консенсус і координувати виробничі плани з урахуванням безальтернативності імпорту коксівного вугілля з високими споживчими характеристиками.

Колишній заступник міністра вугільної промисловості, керівник вуглевидобувних підприємств к.т.н. **В.К. Щипачов** підтримав положення доповіді Ю.Л. Звягільського і Ю.С. Залозної, навів аргументи на користь розвитку вугільної промисловості. Він поділився з присутніми власним досвідом вирішення проблем підвищення ефективності роботи шахт із застосуванням психологічних прийомів.

Професор **О.Ф. Новікова** звернула увагу на соціальні аспекти ситуації у вугільній галузі. Навіть Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці», як вважає професор, здатен спричинити роздратування широких верств суспільства, викликати негативні ефекти через пільги, що надають членам шахтарських родин. Політика щодо розвитку людського потенціалу має бути виваженою, значну увагу слід приділяти безпеці праці.

К.т.н. **А.М. Коваль** охарактеризував стан шахтних стаціонарних установок. Більшість із них — підйомники, вентилятори, водовідливи, котельні, калориферні та ін. — через зношеність потребують негайної заміни. Справа дійшла до руйнування копрів-веж.

Професор О.Ф. Новікова

Академік А.Ф. Булат і проф. Ю.Л. Звягільський

Маса трубоставів, шахтних канатів, рейок, що потребують заміни, перевищує 70 тис. т. Модернізація технічного оснащення вимагає багатомільярдних коштів і значного часу. Ані держава, ані бізнес не мають таких можливостей.

Фахівець із питань транскордонного постачання вугілля **М.М. Рак** висловив впевненість, що російські вугледобувні компанії зацікавлені у стосунках з українськими споживачами на основі довготривалих вигідних для обох сторін контрактів. Видається раціональною і концепція міжнародних вугільних синдикатів, про яку йшлося у виступі Ю.С. Залознової, однак це вимагає детальних розрахунків.

К.т.н. **Ф.А. Папаяні** піддав критиці надії на широке застосування водовугільного палива (ВВП). Технологія промислова, але дорожча за традиційні види спалювання вугілля. Використання ВВП є раціональним там, де потрібне перевезення енергоресурсу на великі відстані. Наприклад, японці транспортують виготовлені китайцями вугільні суспензії танкерами, є досвід транспортування вугілля трубопроводами.

Професор **М.О. Ільяшов** розкрив суть програми робіт з комплексного використання надр, що проводять у компанії «Донецьксталь — металургійний завод». Дослідження і розробки охоплюють сфери видобутку й утилізації метану, газифікації вугілля, очищення шахтних вод тощо. Наукові і проєк-

тні роботи в цих сферах дуже затратні та мають великий ризик отримання негативного результату, тому є сенс створити консорціум за участю провідних українських корпорацій, що розробляють поклади вугілля, і державних наукових установ.

К.т.н. **Д.Ю. Черватський** звернув увагу на негативний вплив на довкілля розширення вугільної складової в паливній базі великих українських ТЕС. Такі заходи можуть спричинити протидію з боку країн, що мають економіку постіндустріального типу і вкладають значні кошти в екологізацію промисловості, передусім енергетики. Україна приєдналася до міжнародних організацій, що ставлять за мету досягнення сталого розвитку, і тому має певні зобов'язання, які не відповідають політиці розширення споживання вугілля. За наведеними доповідачем даними, спалювання 1 т вугілля супроводжується викидом 2,6–2,8 т CO₂, тоді як використання такого самого об'єму природного газу — лише 1,3 т. Такі аспекти слід урахувати під час планування розвитку вугільної галузі, яка вже сьогодні потерпає від вугільного профіциту.

Головною темою виступу академіка **А.Ф. Булата** була диверсифікація діяльності вугледобувних підприємств, зокрема побудова на шахтах когенераційних модулів як протидія профіциту вугілля і засіб підвищення економічної ефективності його видобування.

Академік **В.П. Вишневський** згадав про європейську практику організації промислової політики шляхом формування технологічних платформ і груп високого рівня. Перші є дослідницькими програмами з фондами фінансування, які утворюють великі корпорації і спільнота європейських держав, а групи високого рівня — це такі собі трикутники з рівними правами, подібні до тих, про які згадав академік В.П. Шевченко. До складу груп входять науковці, промисловці, представники громадських організацій, профспілок, споживачів, органів влади тощо. Групи високого рівня мусять узгодити всі інтереси і напрацювати політичні рішення, що набудуть сили закону. Найтісніше з проблемами вугільної промисловості стикається європейська група

високого рівня з конкурентоспроможності, енергетики та екології, заснована Європарламентом з мандатом на певний термін.

В.П. Вишневський зауважив, що академічні слухання — справа корисна, але їй бракує повноважень, і запропонував внести до резолюції слухань тезу про необхідність створення в Україні груп високого рівня з питань розвитку вугільної промисловості.

Академік **О.І. Амоша** запропонував членам Президії Наукової ради слухань обговорити проект висновків і пропозицій. За результатами обговорення було прийнято резюме академічних слухань з проблем вугільної промисловості України, з яким можна ознайомитися на офіційному сайті ІЕП НАН України: <http://ier.donetsk.ua>.